

AYNI TRAFİK KAZASINDAN DOLAYI BİRDEN FAZLA ŞAHSIN ZARARA UĞRAMASI HALİNDE SİGORTA BEDELİNİN ZARAR GÖREN ÜÇÜNCÜ ŞAHISLAR ARASINDA PAYLAŞTIRILMASI

Doçent Dr. Ergun ÖZSUNAY

I. Problem.

Aynı trafik kazasından dolayı, birden fazla şahsın zarara uğraması ve sigorta bedelinin de, zarar-gören üçüncü şahısların zararlarını karşılamaması halinde ne yapılması gerekeceği, *Karayolları Trafik Kanunu*'müzün 55. maddesinin III. fıkrasında düzenlenmiştir.

KTK 55/III c. 1'e göre:

«Zarar gören kimse birden fazla olup, motorlu taşıt, müteharrik makina veya lâstik tekerlekli traktör sahibi tarafından ödenecek tazminat tutarı, sigorta ile temin edilmiş miktarı aştığı takdirde, zarar gören kimselerin sigortacıya karşı hakları, temin edilen meblâğ ile mütenasiben azalır.»

Kanun-koyucu bu hükmü koymakla bize, sigorta bedelinin, aynı trafik kazasından dolayı zarara uğrayan üçüncü şahıslar arasında paylaşılmasına ilişkin bir *paylaştırma plânı* vermektedir (1). Aynı kazadan dolayı zarara uğrayan şahıslar *kanun uyarınca* kendilerine tanınmış bulunan (KTK 55/II; SVG 65/1) *doğrudan doğruya alacak haklarına* dayanarak(2), uğramış oldukları zararların giderilmesini sigortacıdan istedikleri takdirde; sigortacı bu şahısların taleplerini KTK 55/III c. 1'de öngörülen «*paylaştırma plânı*»na göre karşılamakla mükelleftir.

(1) *Oftinger*, II/2, 756

(2) Bugün, mecburî sorumluluk sigortasının organik bir bütünleyicisi olan *doğrudan doğruya alacak hakkı* (unmittelbares Forderungsrecht, l'action directe), trafik kazasından zarar-gören üçüncü şahısların, uğramış oldukları zararların tazminini doğrudan doğruya sigortacıdan isteyebilmelerini ifade etmektedir.

Doğrudan doğruya alacak hakkının vatani *Fransa'dır*. *Fransız Yargıtayı* 14/6/1926 tarihli bir kararı ile zarar-gören üçüncü şahsın doğrudan doğruya alacak hakkını kesin bir şekilde tanımıştır. Bugün po-

KTK 55/III c. 1'deki hükmün ve burada gösterilen paylaşırma kuralının yeter derecede açık olmadığı görülmektedir. Trafik Hukukumuzda, sigorta bedelinin aynı trafik kazasından dolayı zarara uğrayan birden fazla şahıs arasında paylaşılmasına ilişkin kuralları anlayabilmek için *Mukayeseli Hukuk*'taki ve özellikle de, KTK. muzun me hazını teşkil eden *İsviçre Trafik Hukuku*'ndaki çözümlerin bilinmesine ihtiyaç vardır.

zitif Fransız Hukuku bakımından «action directe» 13/7/1930 tarihli *Fransız Sigorta Kanunu*'nun 53. maddesinden çıkarılmaktadır (Daha geniş bilgi için bkz. *Picard/Besson*, No. 379 vd.; *Savatier II*, No. 763 vd.; *Janssens-Brigode/Beyens*, No. 290).

Zarar-gören üçüncü şahsın *doğrudan doğruya dava hakkı* (action directe) *Belçika Hukuku* tarafından da kabul edilmiştir. Belçika'da 1/7/1956 tarihli Kanun, hem motorlu taşıt araçları için sorumluluk sigortası mecburiyeti koymuş; hem de zarar-gören üçüncü şahıslara, sigortacıya karşı yöneltebilecekleri bir doğrudan doğruya alacak hakkı bahşetmiştir (bkz. *Janssens-Brigode/Beyens*, No. 328/329).

İngiliz Hukukunda da, trafik kazasında zarar-gören üçüncü şahıslara bazı hallerde doğrudan doğruya sigortacıya dava edebilmek imkânı tanınmaktadır. *Common Law*'un geleneksel kurallarına aykırı olan bu hak, İngiltere'de ilk defa 1930 tarihli *Third Parties (Right against Insurers) Act* ile kabul edilmiştir. Bu Kanun'a göre, zarar-gören üçüncü şahıs, ancak sigortalının iflâsı halinde, onun sigortacısına başvurabilir (Daha geniş bilgi için bkz. *Halsburys' Laws of England*, 3. edition, Vol. 22, No. 762, London, 1958). Üçüncü şahıslara tanınan bu hak, sonradan 1934 tarihli *Road Traffic Act* ile genişletilmiştir. Bu Kanun, zarar-gören üçüncü şahsın sigortacıya başvurmasını artık sigortalının iflâsı şartına bağlı tutmamaktadır. Bu kanuna göre, sigortalıya karşı alınacak bir hüküm (judgement) sayesinde sigortacıya başvurabilmek mümkündür (Section 10 (1) (Daha geniş bilgi için bkz. *Preston/Colinvaux*, *The law of Insurance*, sh. 406/407, London, 1950; *Halsbury's Laws of England*, 3. edition, Vol. 22, No. 769, London, 1958). Son olarak 1960 tarihli *Road Traffic Act* de zarar-gören üçüncü şahsın doğrudan doğruya sigortacıya dâva edebileceğini kabul etmektedir (Bkz. *Halsbury's Laws of England*, 3. edition, Cumulative Supplement 1962, Insurance, Part 6).

İsviçre Hukukunda da gerek 1932 tarihli «Motorlu Taşıt Araçları Kanunu» (MFG 49/I); gerekse 1958 tarihli «Karayolları Trafik Kanunu» (SVG 65/I) zarar-gören üçüncü şahsın doğrudan doğruya sigortacıya karşı yöneltebileceği bir alacak hakkını kabul etmişlerdir (Bkz. *Strebel/Huber*, Art. 49, N. 3 vd.; *Oftinger*, II, 1003 vd. özellikle 1006 vd. 1958 tarihli SVG ile ilgili açıklamalar için bkz. *Oftinger*, II/2, 740 vd.)

Türk Hukukunda da, zarar-gören üçüncü şahısların doğrudan doğruya alacak hakları 6085 sayılı «Karayolları Trafik Kanunumuz» tarafından açıkça kabul edilmiştir (m. 55/II).

Gerek Mukayeseli Hukukta; gerekse Türk Hukukunda «doğrudan doğruya alacak hakkı»na ilişkin daha geniş açıklamalar için bkz. *Özsunay*, *Trafik Kazasında Zarar-Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı*, İHFM (1967), C. XXXII; Sayı: 2-4, sh. 906/933.

Bu bakımdan, bu incelemede ilk olarak, aynı trafik kazasından dolayı birden fazla şahsın zarara uğraması halinde, sigorta bedelinin bunlar arasından ne şekilde paylaşılacağına ilişkin çeşitli yabancı mevzuatların çözümlerine gözetilecek; daha sonra da, bu çözümlerin ışığı altında KTK 55/III c. 1'in açıklanmasına çalışılacaktır.

II. Mukayeseli Hukuktaki Çözümler.

1) *Fransız Hukuku* : Fransız Hukukunda, aynı trafik kazasından dolayı birden fazla şahıs zarara uğramış olup da, bunlar sorumlu şahsın sigortacısına karşı aynı zamanda dava açmış bulunuyorlarsa, zarar-görenlerden birinin sigorta tazminatı üzerinde eşit haklara sahip olduğu kabul edilir. Buradaki *hakta eşitliğin* nedeni, zarar-görenlerden herbirinin sahip olduğu hakkın sebep ve kaynağının aynı olmasıdır (3).

İşte, aynı trafik kazasından dolayı zarar-gören üçüncü şahıslar *doğrudan doğruya dâva haklarına* (action directe) dayanarak, sorumlu şahsın sigortacısına başvurdukları takdirde, sigortacının kurtuluş problemi basitir: Sigortacı, sigorta bedelini yukarıdaki kural uyarınca zarar-görenler arasında paylaşmakla yetinir. Buna karşı, diğer zarar-görenleri gözönünde bulundurmaksızın sigorta bedelinin tümünü bir zarar-görene ödeyen sigortacının ise, sorumluluktan kurtulabilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan, sigortacıya karşı bazı zarar-görenlerin hiç bir iddia ve talepte bulunmaları halinde sigortacının «iyi inancı» önem taşır: Şayet sigortacı, bu zarar-görenlerin varlığından haberdar değilse, başka deyimlerle zarar-görenler bakımından iyi inanç sahibi bulunuyorsa, sigorta tazminatını kendisini tanıtan zarar-görenlere, hakları ölçüsünde ödemek şartıyla sorumluluktan kurtulabilir (4).

2) *Belçika Hukuku* : Belçika'da, zarar-gören üçüncü şahsa doğrudan doğruya dâva hakkını kabul eden 1/Temmuz/1956 tarihli Kanun da, aynı trafik kazasında birden fazla şahsın zarara uğraması ve sigorta bedelinin de tazminat taleplerini karşılamaması halinde, zarar-gören üçüncü şahısların sigortacıya karşı haklarının sigorta bedeli ile orantılı olarak azalacağını kabul etmiştir (5).

(3) *Picard/Besson*, No. 403.

(4) *Savaite*, II, No. 765; *Picard/Besson*, No. 405

(5) Art. 6 § 2. Daha geniş bilgi için bkz. *Janssens - Brigode/Beyens*, No. 341

3) İsviçre Hukuku :

a) İsviçre Hukukunda 1932 tarihli MFG ile aşağıdaki çözüm getirilmiş bulunuyordu (Art. 49/II c. 1) (6).

«Birden fazla zarar-gören mevcut bulunuyorsa ve araç sahibi (= işleyen = Halter) tarafından ödenmesi gereken tazminatların miktarı sigorta bedelini aşmakta ise; zarar-görenlerin sigortacıya karşı alacak hakları, sigorta bedelinin, tazminat alacaklarının tümüne olan oranına göre indirime tâbidir.»

b) İsviçre'de, 1958 tarihli «Karayolları Trafik Kanunu» (SVG) da, MFG 49/II c. 1'de belirtilen çözümü izlemiştir. SVG 66/I'de yer alan yeni düzenlemeye göre de (7) :

«Zarar-görenlere ait bulunan alacakların miktarı, sözleşme ile karşılaştırılan sigorta teminatını aştığı takdirde; zarar-görenlerden herbirinin sigortacıya karşı ileri süreceği alacak hakkı (talep), sigorta bedelinin, bu alacakların tümüne olan oranına göre indirime tâbidir.»

Görüldüğü gibi, KTK. muzda yer alan çözüm, İsviçre'deki 1932 tarihli MFG'in (Art. 49/II c. 1) çözümünü yansıtmaktadır. Bununla beraber, çeviri bakımından iki metnin arasında bazı farkların bulunduğu da muhakkaktır.

III. KTK 55/III c. 1'in Uygulanmasına İlişkin Şartlar.

1) KTK 55/III c. 1'in uygulanabilmesi için herşeyden önce bir trafik kazasından dolayı *birden fazla şahsın zarara uğraması* gerekir.

2) İkinci şart, zarar-görenlerin *aynı trafik kazasından dolayı* zarara uğramış olmalarıdır (8).

KTK 55/III c. 1 bakımından, zarar-gören üçüncü şahısların, kazadan doğrudan doğruya zarar görmeleri (örneğin yaralanma gibi), şart değildir. Sigorta bedelini paylaşılabilmesi hususunda sigortacıya karşı talepte bulunabilecek üçüncü şahıslar, kazaya uğrayanın ölümü dolayısıyla *destekten yoksun kalan kimseler* (BK 45/I; OR 45/III) olabileceği gibi; zarar-gören üçüncü şahsı halefiyet yoluyla temsil eden kimseler de (örneğin tazminat ala-

(6) MFG 49/II c. 1'e ilişkin açıklamalar için bkz. *Oftinger*, II, 1016 vd.

(7) SVG 66/I, Alman Sigorta Kanunu'nun § 156/III hükmünü yansıtmaktadır (*Oftinger*, II/2, 756'da dip notu 217). Alman Hukukunda zarar-gören üçüncü şahsa, doğrudan doğruya alacak hakkının tanınmamasına rağmen, aynı kazadan dolayı birden fazla şahsın zarara uğraması ve tazminat miktarlarının da sigorta bedelini aşması halinde, sigortacının sigorta bedelini bu alacakların tutarları arasındaki orana göre ödemesi kabul edilir. Bkz. *Prölss*, VVG § 156 N.6

(8) *Oftinger*, II/2, 756.

cağının devrinde devralan gibi) (BK 162 vd. / OR 164 vd.) olabilir (9).

3) KTK 55/III c.1'in uygulanabilmesi için üçüncü şart, aynı kazadan dolayı zarara uğrayan bütün üçüncü şahısların, *doğrudan doğruya alacak haklarına* dayanarak (10), sigortacıya başvurmamalarıdır.

İsviçre hukukunda bu taleplerin *dâva yoluyla* ya da *mahkeme dışı* yapılması önem taşımamakta; fakat *aynı zamanda* yapılması aranmaktadır (11).

İsviçre'de 1932 tarihli MFG (Art. 49/II c. 1), zarar-gören üçüncü şahısların sigortacıya karşı yöneltecekleri taleplerin aynı dâva ile ileri sürülmesi şartını aramıyordu. Bu durum, zarar-gören üçüncü şahısların çeşitli mahkemelerde dâva açmaları ve birbirine karşıt hükümler elde etmeleri tehlikesini doğurmaktaydı (12). İşte bu durumu gözönünde bulunduran İsviçre kanun-yucusu, trafik hukukunu yeni baştan düzenlerken 1958 tarihli SVG ile ilginç bir çözüm getirmiş ve zarar-gören üçüncü şahısların korunması bakımından önemli bir adım daha atmıştır. SVG 66/II c. 1 ile getirilen çözüm şudur:

«Gerek ilk dâvayı açan zarar-gören; gerekse dâvalı sigortacı, dâvayı gören yargıçtan, zarar-gören diğer şahısların, taleplerini belli bir süre içinde aynı yargıç önünde ileri sürmeleri-hususunda, bunu ihmâl etmelerinden doğan hukuki sonuçları da belirterek, çağrıda bulunmasını isteyebilir.»

Böyle bir talep üzerine, yargıcın yapacağı ilk iş, tazminat alacaklarının toplamını araştırmaktır (13). Yargıç, bu alacakların toplamının, sigorta bedelini aştığını muhtemel gördüğü takdirde, diğer zarar-gören üçüncü şahısların alacaklarını bildirmeleri için gereken çağrıda bulunmalıdır (14).

Çağrıda belirtilen süre içinde, tazminat alacakları bildirilmiş

(9) *Oftinger*, II/2, 756.

(10) KTK 55/II; SVG 65/I.

(11) *Oftinger*, II/2, 759.

(12) *Oftinger*, II, 1019 vd.; *Oftinger*, II/2, 759.

(13) Dâvacı ve dâvalı (sigortacı), yargıca çağrıda bulunması hususunda talepte bulunurken, «diğer zarar-görenlerin adları»nı da bildirmek zorundadırlar. Şayet, ilk dâva açan zarar-gören şahıs, doğruluk kurallarına aykırı olarak (MK 2); diğer zarar-görenlerin adlarını bildirmeyecek olursa, sigorta bedelinden paylarını alamayan öbür zarar-görenler tarafından, kendisine karşı bir tazminat dâvasının açılabilmesi mümkündür (BK 41). Bkz. *Oftinger*, II/2, 760.

(14) *Baäerstscher/Schlegel*, SVG 66'daki açıklamalar.

bulunuyorsa, yargıç sigorta bedelini SVG 66/I'de belirtilen paylaş-tırma kurallarına göre, zarar-gören üçüncü şahıslar arasında pay-laştırmakla mükelleftir. SVG 66/II c.3, bu paylaş-tırma yapılırken, herşeyden önce, süresi içinde ileri sürülen tazminat alacaklarının tatmin edilmesini emretmiştir. Yargıç tarafından yapılan çağrıda belli süre içinde tazminat alacağını ileri sürmemenin hukukî so-nuçları belirtildiğine göre, bu sonucu normal karşılamak gerekir. Süresi içinde alacağını ileri sürmeyenler, zararlarının giderilme-sini ancak araç sahibinden (işleten) şahsen isteyebileceklerdir (15).

1932 tarihli MFG gibi, KTK. muzda da, zarar-gören üçüncü şahısların sigortacıya karşı yöneltecekleri taleplerin *aynı dâva* ile ileri sürülmesi şartı aranmamıştır. KTK 55/III c.1'in bugünkü şekliyle uygulanması halinde, aynı trafik kazasından dolayı zarar-uğrayan çeşitli şahısların, doğrudan doğruya alacak haklarına dayanarak (KTK 55/II), sigortacıya karşı ayrı ayrı mahkeme-lerde dâva açabilmeleri ve bu dâvalar sonucunda da birbirine kar-sıt hükümler sağlayabilmeleri mümkündür. Zarar-gören üçüncü şahıslar bakımından son derece sakıncalı olan bu gibi durumların ortaya çıkmasına engel olmak için başvurulacak en iyi yol, SVG 66/II c. 1'le getirilen çözümü Türk Hukukuna da aktarmaktan iba-rettir.

4) KTK 55/III c.1'in uygulamasına ilişkin son bir şart da, aynı kazadan dolayı zarara uğrayan birden fazla şahsın sigorta-cıya yönelttikleri *tazminat alacakları toplamının sigorta bedelin-den fazla olmasıdır.*

IV. Sigorta Bedelinin Zarar-Gören Üçüncü Şahıslar Arasında Paylaş-tırılmasına İlişkin Hesaplama İşlemi.

1) KTK. muz, aynı trafik kazasından dolayı birden fazla şahsın zarara uğraması ve bunlar tarafından sigortacıya karşı yöneltilen tazminat talepleri tutarının, sigorta bedelini aşması ha-linde; zarar-gören üçüncü şahısların «sigortacıya karşı hakları (nın), temin edilen meblâğ ile mütenasiben azalacağı» nı emretmek-tedir (m. 55/III c.1).

İsviçre'deki 1932 tarihli MFG 49/II c.1'i yansıtan, KTK 55/III c. 1 hükmünün yeteri kadar açık olmadığı muhakkaktır. Bu hükmü, MFG 49/II c.1 gibi anlamak gerekirse, *zarar-gören-lerin sigortacıya karşı alacak haklarının; sigorta bedelinin, taz-minat alacaklarının tümüne olan oranına göre* indirime tabi tutu-lacağını söylemek gerekecektir.

(15) *Oftinger*, II/2, 760.

Nitekim aynı formül, 1958 tarihli SVG 66/I hükmü ile de izlenmektedir : Zarar-görenlerden herbirinin sigortacıya karşı ileri süreceği alacak hakkı (talep), sigorta bedelinin, bu alacakların tümüne olan oranına göre indirime tabidir.

2) İsviçre Hukukunda SVG 66/I, gerek MFG 49/II c. 1'den; gerekse KTK 55/III c.1'den farklı bir deyimle, «zarar-görenlere ait bulunan alacaklarının miktarının, sözleşme ile kararlaştırılan sigorta teminatı» nı (vertragliche Versicherungsdeckung) aşmasından söz etmiştir. Oysa, MFG 49/II c. 1'de de KTK 55/III c. 1'de de, «araç sahibi tarafından ödenecek tazminat tutarının sigorta ile temin edilmiş miktarı (Versicherungssumme) aşması»ndan söz edilmektedir. Böyle olunca da, SVG 66/I deki paylaşırma kuralı, sadece asgarî sigorta hadleri çerçevesinde yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından değil (SVG 64); mecburî hadlerin üzerinde yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından da uygulanma alanı bulacak (16); buna karşı, KTK 55/III c. 1 hükmü ise, metin aynen uygulandığı takdirde, ancak asgarî sigorta hadleri (KTK 52) çerçevesinde yapılmış sigorta sözleşmelerinde uygulanabilecektir.

KTK 55/III c.1'de, «sigorta ile temin edilmiş miktar»dan sözedildiğine göre metne sıkı şekilde bağlı kalındığı takdirde, bununla asgarî sigorta meblağları ile temin edilmiş bulunan miktarları anlamak icap etmektedir. Bununla beraber, KTK 55/III c. 1'de yer alan «sigorta ile temin edilmiş miktar» tamlamasını, geniş bir yorumla «mecburî hadler üzerinde sözleşme ile kararlaştırılmış sigorta teminatı» olarak anlayabilmek de belki mümkündür. Bu durumda, KTK 55/III c. 1'de öngörülen paylaşırma kuralları, sadece mecburî sigorta hadleri (KTK 52) çerçevesinde yapılmış sigorta sözleşmelerinde değil, ayrıca sigorta sözleşmesiyle mecburî hadlerden daha yüksek miktarların kararlaştırıldığı hallerde de uygulama alanı bulabilecektir.

3) KTK 55/III c.1'e göre, sigorta bedelinin aynı trafik kazasından zarara uğrayan birden fazla zarar-gören şahıslar arasında paylaşırılması için yapılacak ilk iş, «zarar-görenlere ait bulunan haklı alacakların toplamı»nı bulmaktır. Zarar-gören üçüncü şahısların ileri sürdükleri haklı alacakların miktarı tayin edilirken, bunların faizleri de gözönünde tutulmalıdır: Zira sigortacı, sigorta bedeli çerçevesinde faizleri de ödemekle mükelleftir.

Böylece, zarar-gören üçüncü şahıslar tarafından sigortacıya karşı yöneltilen haklı alacakların toplamı bulunduktan sonra, bu

meblağın «sigorta ile temin edilmiş miktar» (KTK 55/III c. 1) (SVG'de ise «sözleşme ile kararlaştırılan sigorta teminatı») ile oranlanması gerekir. Böylece, «kaza başına kararlaştırılan sigorta bedeli» (KTK 52; SVG 64) ile «zarar-görenlerin haklı alacaklarının tümü» arasındaki oran, matematik bir oran olarak bize, münferit bir zarar-görenin haklı alacağının hangi oranda indirime uğrayacağını ya da «kaza başına öngörülen sigorta bedeli»nin zarar-görenler arasında ne şekilde paylaşılacağını gösterecektir. *Oftinger*'le birlikte, «belli bir zarar-görenin indirime tabi olmuş payı»na (X) diyecek olursak, sözünü ettiğimiz oran aşağıdaki şekilde tayin edilebilir (17):

$$X = \frac{\text{Belli bir zarar-görenin talebi} \times \text{Sigorta bedeli}}{\text{Haklı alacakların tümü}}$$

Bu formülü *Strebel/Huber*'in deyimleriyle belirtmek gerekirse (18):

$$\begin{array}{l} \text{Belli bir zarar-görenin} \\ \text{kaza başına öngörülen} \\ \text{sigorta bedelinden ala-} \\ \text{cağı pay} \end{array} = \frac{\begin{array}{l} \text{Kaza başına öngö-} \\ \text{rülen sigorta be-} \\ \text{deli} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{Zarar-gören şahsın, si-} \\ \text{gortanın kapsamına gi-} \\ \text{ren tazminat talebi} \end{array}}{\begin{array}{l} \text{Zarar-görenlerden herbirinin sigorta bakımın-} \\ \text{den gözönünde tutulması gereken taleplerinin} \\ \text{toplamı} \end{array}}$$

Bu hesaplamada, «zarar-gören şahsın talebi» bakımından şu noktaya dikkat etmek gerekir: Belli bir zarar-görenin talebinde, azamî olarak «kazaya uğrayan şahıs başına öngörülen sigorta meblağı» (KTK 52; SVG 64) gözönünde tutulabilir. SVG 66/I'deki ifade, bu bakımdan «kazaya uğrayan şahıs başına sözleşme ile kararlaştırılan sigorta bedeli»nin gözönüne alınabilmesine imkân vermekte ise de; bizim hukumuzda, «belli bir zarar-görenin talebi» ancak kazaya uğrayan şahıs başına öngörülen asgarî sigorta meblağı (KTK 52) çerçevesinde tayin edilebilir. Örneğin, birden fazla şahsın zarara uğraması halinde, bunlardan herbirinin talebi tayin edilirken, «bedenî zarar» (şahsa gelen zarar) olarak şahıs başına en çok 5000 TL tutarındaki bir talebin kabulü mümkündür (19).

(17) *Oftinger*, II/2, 758. Ayrıca *Oftinger*, II, 1018.

(18) *Strebel/Huber*, Art. 49, N. 48.

(19) Ticaret Bakanlığının 26/6/1961 tarihli yazısı üzerine, 232 sayılı Kanunla değişik KTK 52 uyarınca Bakanlar Kurulunun 10/7/1961 tarihinde kararlaştırdığı asgarî sigorta meblağlarını gösteren cetvel için bkz. *Erdinç, A.*, İzahlı Karayolları Trafik Kanunu, 2. Bası, Ankara, 1965, sh. 112/113.

Zira, sigortacının şahsa gelen zararlar bakımından, bu meblâğın üzerinde sorumluluğu mevcut bulunmamaktadır (20).

Şimdi, yukarıda belirttiğimiz paylaşırma formülünü canlandırarak bir örnek verelim: Bir hususî otomobilin sebep olduğu trafik kazasından dolayı dört kişinin zarara uğradığını ve bu zararların da sadece bedenî zararlardan (şahsa gelen zarar=Personenschaden) ibaret olduğunu düşünelim. Bilindiği gibi, KTK 52 uyarınca Bakanlar Kurulu'nun 10/7/1961 tarihinde kararlaştırdığı asgarî sigorta meblağları «hususî otomobillerde», şahsa gelen zararlar (bedenî zarar) bakımından *şahıs başına* 5.000 ve *kaza başına* da 15.000 TL tutarındadır. Şayet hususî otomobilin yapmış olduğu kazada:

- (A) nin zararı (=şahsa gelen zarar) 6.000 TL
- (B) nin zararı (=şahsa gelen zarar) 5.000 TL
- (C) nin zararı (=şahsa gelen zarar) 4.000 TL ve
- (D) nin zararı (=şahsa gelen zarar) 3.000 TL olsa,

bunların toplamı 18.000 TL. edecektir. Ancak, zarar-gören şahıslardan (A) nin uğradığı zarar, ancak 5.000 TL olarak kabul edilmek gerekmektedir: Zira, asgarî sigorta meblağlarına ilişkin tarifeye göre, bizim hukukumuzda bedenî zarar (şahsa gelen zarar), *şahıs başına* 5.000 TL olarak tesbit edilmiştir. Böyle olunca da, «zarar-görenlerden herbirinin sigorta bakımından gözönüne alınması gereken tazminat taleplerinin tutarı» 17.000 TL olmaktadır. *Oftinger*'in deyişiyle bu 17.000 TL «haklı alacakların toplamı»nı ifade etmektedir (21).

Şimdi, yukarıda tesbit ettiğimiz denklemde bu rakkamları yerlerine yerleştirecek olursak, bizim hukukumuzda «kaza başına öngörülen 15.000 TL tutarındaki sigorta bedelinin», zarar-görenlerden herbirine aşağıdaki şekilde paylaşırılması gerektiğini tesbit edebiliriz:

$$(A) \frac{5.000 \times 15.000}{17.000} = 4411.76 \text{ TL}$$

$$(B) \frac{5.000 \times 15.000}{17.000} = 4411.76 \text{ TL}$$

$$(C) \frac{4.000 \times 15.000}{17.000} = 3529.41 \text{ TL}$$

(20) *Oftinger*, II/2, 758.

(21) *Oftinger*, II/2, 758.

$$(D) \frac{3.000 \times 15.000}{17.000} = 2647.05 \text{ TL}$$

V. Sigortacının, Zarar-Gören Üçüncü Şahıslara İyi Niyetle Yaptığı Ödemeler.

Bu problem, KTK 55/III c. 2'de ele alınmıştır. Bu hüküm, bir trafik kazasından dolayı birden fazla şahsın zarara uğramasına rağmen, sigortacının diğer tazminat taleplerinin bulunduğunu bilmeksizin, zarar-görenlerin birine ya da bir kaçına *iyi inançla* ödemede bulunması halinde, «*ödediği miktarlar nisbetinde diğerlerine karşı mesuliyetten kurtulacağını*» öngörmektedir.

KTK muzun bu hükmü, İsviçre'de 1932 tarihli MGF'nin 49/II c. 2 hükmünün karşılacaktır. İsviçre hukukunda bu hükmün yerini 1958 tarihli SVG'nin 66/III hükmü almıştır. SVG 66/III'e göre de:

«Sigortacı, başka taleplerin bulunduğunu bilmeksizin, iyi inançla zarar-gören bir şahsa, kendisine düşen paydan daha fazla bir ödemede bulunursa; yapmış olduğu ödeme çerçevesinde, diğer zarar-görenlere karşı da sorumluluktan kurtulur.»

Sigortacının *iyi inancı* MK 3'e göre tayin edilmelidir. Bu bakımdan sigortacının, zarar-görenlerden birine ödemede bulunurken, aynı kazadan dolayı zarara uğrayan başka kimselerin varlığını bilmesi veya bilecek durumda olması halinde, iyi inançlı sayılması mümkün değildir. Sigortacının, iyi inançlı olmadığı hallerde ise, yapmış olduğu ödeme ya da ödemeler kendisini sorumluluktan kurtaramıyacağı için; zarar-görenlerin sigorta bedeli üzerindeki (tazminat) paylarının, tüm sigorta bedeli gözönünde bulundurulurken KTK 55/III c. 1 (SVG 66/I) deki kurallara göre hesap edilmesi gerekir (22).

Buna karşı, iyi inançlı sigortacının yapmış olduğu ödemelerle sigorta bedeli tükenmiş bulunuyorsa, sigortacı artık sonradan ileri sürülen tazminat taleplerini karşılamakla mükellef değildir. Diğer zarar-görenler, bu şekilde geç talepte bulunmak hususunda hiç bir kusurlarının bulunmadığını ispat etmiş olsalar dahi, sigortacının, sigorta bedelini aşan ödemelerde bulunmak mükellefiyeti yoktur. Ancak iyi inançla yapılan ödemelere rağmen, sigorta bedelinden bir miktar artmış bulunuyorsa, sigortacı, sonradan ileri sürülen tazminat taleplerini bu *artık miktar* çerçevesinde ödemeye mecburdur (23). Şayet, *artık kısım* üzerinde, sonradan birden fazla za-

(22) *Oftinger*, II/2, 761.

(23) *Oftinger*, II/2, 760.

zarar-gören talepte bulunacak olursa, bu meblağın da zarar-görenler arasında KTK 55/III c. 1 (SVG 66/I) deki esaslara göre paylaşılması gerekir.

VI. Zarar-Gören Üçüncü Şahısların Doğrudan Doğruya Araç Sahibine (=İşleten) Başvurmaları

Zarar-gören üçüncü şahıslar *doğrudan doğruya alacak haklarına* dayanarak (KTK 55/II; SVG 65/I) sigortacıya başvuracak yerde; araç sahibine başvurmuş bulunuyorsa, artık KTK 55/III c. 1'de (SVG 66/1) öngörülen paylaşırma esaslarının uygulanmasına lüzum yoktur. Zira, gerek araç sahibi; gerekse fiil ve davranışlarından sorumlu olduğu şahıslar (24), zarar-gören üçüncü şahısların tazminat alacaklarını ödemek hususunda *sınırlı olmaksızın sorumlu* durlar (25).

Buna karşı, zarar-gören üçüncü şahısların bir kısmı sigortacıya (KTK 55/II; SVG 65/I); bir kısmı ise araç sahibine (=işleten) başvuracak olurlarsa, bu durumda acaba ne yapmak gerekecektir? *Oftinger* (26), bu durumda da KTK 55/III c. 1 (SVG 66/I)'deki kuralların uygulanmasını salık vermektedir. Aynı kazadan dolayı zarara uğrayan çeşitli şahıslar arasında eşitsizliği önleyen ve böylece de zarar-görenleri koruyan bu çözümün bizim hukukumuzca da kabulü yerinde olur.

(24) Araç sahibinin, fiil ve davranışlarından sorumlu olduğu şahıslar hakkında daha geniş bilgi için bkz. *Özsunay*, Trafik Hukukunda Araç Sahibinin Fiil ve Davranışlarından Sorumlu olduğu Şahıslar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (=Batider), Ocak 1967, C. IV; Sayı 1, sh. 1/64.

(25) *Oftinger*, II/2, 762. Bu durumda bir teminat vasıtası olarak zarar-görenlere, İsviçre Federal Sigorta Sözleşmesi Kanunu ile tanınmış bulunan *kanunî rehin hakkı* (gesetzliches Pfandrecht) önemli bir rol oynamaktadır (VVG 60). Bu hüküm, zarar-gören şahsa, sigortalıya (araç sahibi) ait tazminat talebi üzerinde, kendi tazminat alacağı çerçevesinde bir kanunî rehin hakkı tanımıştır.

(26) *Oftinger*, II/2, 762.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- Badertscher/Schlegel* Strassenverkehrsgesetz, Zürich, 1964.
- Halsbury's* Laws of England, 3. Edition, vol. 22, London, 1958.
- Janssens - Brigode/Beyens* ... L'assurance de Responsabilité Bruxelles, 1961.
- Oftinger, K.* Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zweiter Band: Besonderer Teil, Zweite Hälfte, 2. überarbeitete und vermehrte Auflage, Zürich, 1962 (*Oftinger*, II/2 şeklinde kısaltılmıştır).
- Oftinger, K.* Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zweiter Band: Besonderer Teil, Zürich 1942 (MFG'ye ilişkin açıklamalar için bu esere başvurulmuş ve *Oftinger*, II şeklinde kısaltılmıştır).
- Özsunay, E.* Trafik Kazasında Zarar-Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı, İHFM (1967), C. XXXII, Sayı: 2-4, sh. 906/933
- Picard/Besson* Les assurance terrestres en droit français, 2. édition, Tome I: Le contrat d'assurance, Paris, 1964.
- Preston/Colinvaux* The Law of Insurance, London, 1950.
- Prölss, E.* Versicherungsvertragsgesetz 15. Auflage mit Berücksichtigung des österreichischen Versicherungsrecht München/Berlin, 1965
- Savatier, R.* Traité de la responsabilité civile en droit français, Tome II, 2. édition, Paris, 1951.
- Strebel/Huber* Kommentar zum Bundesgesetz über den Motorfahrzeug - und Fahrradverkehr, Band II, Zürich, 1938.

HUKUK KAYNAKLARI

- KTK* 5/1/1961 tarihli ve 232 sayılı Kanun'la değişik 11/5/1953 tarihli ve 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
- MFG* Bundesgesetz über den Motorfahrzeug - und Fahrradverkehr (15/3/1962 tarihli eski İsviçre «Motorlu Taşıt Araçları Kanunu»)
- SVG* Strassenverkehrsgesetz (19/12/1958 tarihli yeni İsviçre «Karayolları Trafik Kanunu»)
- VVG* Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag (2/4/1908 tarihli «Sigorta Sözleşmesine ilişkin Federal İsviçre Kanunu»)

KISALTMALAR

- Bkz.* Bakınız
- BK* Borçlar Kanunu
- İHFM* İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
- N* Randnote
- No.* Numara
- OR* Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
- sh.* sahife